NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. V sredo 19. svečana (poznozimna) 1851. *List 8.*

Očitno deržavno izpraševanje
gojzdnarjev ali borštnarjev v Ljubljani.

(Dalje.)

Zakaj je pa slavno ministerstvo za obdelovanje borštov poprej in bolj skerbelo kakor za drugo poljsko obdelovanje? —

Odgovor na to je: ravno tako, kakor je zemlja perva in prava mati človeka, je tudi gojzd perva in prava mati vsaciga druziga obdelovanja zemlje, — zakaj:

Pervič, so drevesa visokejši in močnejši od druzih rastljin, in ker drevesne korenine pod zemljo, njih verhi in veje nad zemljo, se daljši raztegujejo kakor koreninice in rastlike druzih zeliš, in tako tudi več ali clo vès živež iz tal in s zraka na se potegujejo, zraven tega druge bližne zeliša obsenčijo, jim potrebno solnčno luč odvzamejo, — bi tedaj drevje, ako bi se ne branilo, druge zeliša sčasama večidel zaterlo in zadušilo. Zatorej vidimo vse kraje, kjer je rodovitna zemlja, in kjer človek nikdar prebival ni, z gojzdi pokrite, in kader človek v tajistih svoje selo napravi, in zemljo obdelati hoče, mora tam borště proč spraviti. Resnica je tedaj, de o začetku vsako drugo obdelovanje zemlje iz borštniga obdelovanja izvira. —

Drugič pa boršti — posebno na gorah in hribih, kakor smo v 1. in 2. listu letašnih „Novíc" obširno razložili) — tudi polju in človeškim selišem škodo vode, toče, vetrov, suše, plazov zemlje — peska — snega, odvračajo ali saj pomanjšujejo, — potrebni dež, prijetno roso, občasno dobro vreme ohranijo, in tako zmeram dobrotljivo za polje, nograde, snožeti, pašnike pripomorejo, to je: djanje dobre matere sploh spolnujejo, dobri tek polja, zdravje okrajni in deželi, obvarvajo.

Že zavolj tega se mora za borště nar poprej skerbeti — zraven tega pa tudi in posebno še za to, ker boršti počasno rastejo. Kader so enkrat boršti v nič prišli, se ne hitro, ne lahko (včasih še le pozno o 30 do 60 létih) nazaj povernejo, večkrat na pustih hribih, derčah, plazovih, kamniti ali peskati zemlji se skoraj nič več izrediti ne dajo. —

Ker je tedaj na dobrim obdelovanju borštov veliko več ležeče, kakor na poljskim, in ker je borštno obdelovanje tudi težeji, in tako počasno, de se še le v več letih doseči zamore, potrebuje umne, skerbne, skušene vajde.

Ministerstvo kmetijstva je tedej z ukazam 16. prosenca 1850 deržavne spraševanja za gojzdnarje ali borštnarje naukazalo; s poslednim svojim ukazam 26. kimovca 1850 pa sklenilo, de se bodo te spraševanja za naše kraje (na Štajarskim, Krajnskim in Primorskim) vsako leto premenjavno v enim poglavitnim mestu teh kronovin (v Gradcu, Ljubljani, Terstu) vpeljale.

Cilj in konec teh spraševanj je, de se umni v borštnih in kmetijskih rečeh učeni in vajeni možje, med kterimi ministerstvo eniga po svoji misli, dva pa po svetu borštne ali kmetijske družbe izvoli, previžajo: ali so preskušenci (Prüfungskandidaten), to je, kteri se oglasijo in od vladarstva h spraševanju pripusté, v borštnih vednostih dovelj razumni, — alj so tudi vajeni, po ti vednosti v borštnim obdelovanju ravnati, posebno pa, ali bi borštno obdelovanje po postavah dežele, in po natornih postavah in borštno-kmetijski vednosti prav voditi zamogli, ako bi v samostojne borštne službe prišli?

(Dalje sledi.)

Razgled
tega, kar se je dozdaj zastran
pogojzdenja Krasa
očitno razglasilo in priporočilo.

(Dalje.)

Nadjam se, de bo g. Dr. Klun od svojiga priporočila človeškiga gnoja za pogojzdenje Krasa odstopil. Gnoj se mora v perst djati; v peskatni ali kamnitni zemlji gnoj (posebno človeški, ki je nar bolj močán in gorák) gorkoto in sušo povikša; — zeliša v plitvi alj kamnitni zemlji toliko poprej zvenejo in vsahnejo, kolikor bolj je gnoj močen. Ako bi tedaj tudi mogoče bilo (kar tudi tajim), de bi se Teržaški človeski gnoj precej, alj saj ob času pogojzdenja, pripraviti, zadobiti in na Kras znesti zamogel, vender na Kraških za pogojzdenje odločenih pustih prostorih bi se rabiti ne smel.

Nadjam se ravno tako, de bo g. Fleišman od svoje misli odstopil, Kras že o treh létih pogojzditi; — tudi de bo misel zapustil, Kraško zemljo prekopati, zrahljati, skal in kamnja izčistiti; zakaj tam, kjer bi to mogoče bilo, se ne bodo boršti redili.

Nadjam se zadnjič, de smo vsi v tem edine misli: de se nima vès Kras pogojzditi, ampak le hribi, berda, griči, in na velikih goljavah tudi le nektere verste nar bolj vzdignjenih krajev, ktere verste bi bile dovelj široke, tako razdeljene kakor stopnje na damski dili (Felder am Dammbrette), in vse tako obernjene, de bi borja navpik na-nje pihala; — de se bodo ti prostori nar poprej po možéh vsake županije alj clo davkne soseske izbrali in odločili, ker le oni nar bolj šego in silo burje poznajo, po tem pa po komisíi skušenih mož pregledali in popravili, česar bi popraviti treba bilo.

Mi ostane tedej samo bolj na tajnko razodeti:

1. ali bi bila setva boljši, ali pa obsadílo?

2. ktere drevesne semena, ali drevesca, naj bi se posebno sejale ali sadile?

3. ali naj bi se te dela županijam ali posebnim skušenim možem izročile?

4. kdo bi stroške tega dela terpeti imel? —

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Posebno dober kreč ali mavta.) Kader se poleg vodá zida, ali na bregih kakošno pohišje stavi, je dobro, če se navadnimu kreču ali mavti nekaj judovske smole (asfalta) podmeša; tak zmes nek silno močno veže. Pravijo, de pri zidanju staroslavniga mesta Babilona (kteriga zidanja ostanjke še dan današnji popotniki obiskujejo in občudujejo) so se nek tako zmešaniga kreča poslužili.

(Limone hraniti.) Vsaka limona naj se v papir zavije, potem v sol položí, s ktero naj se popolnama pokrije. Tako se dajo limone prav dobre dolgo dolgo shraniti.

Národske staríce.

Šeti list.

Ljubi moj Jože!

Preden Ti kake staríce od našiga naroda in od slovenskih deželá začnem razlagati, naj Ti pred ob kratkim zemljopis nekdanjih slovenskih ali vindskih deželá razložim.

Dan današnji so slovenske dežele kakor je znano: Primorje z Istro in Goriškim, Krajnsko, en kos Štajarskiga in Koroškiga. Te dežele so se nekdaj, to je, ob Kristusovih časih in še pred, delile v Istro, Krajno, Japodio ali Japydio, po naše blizo Zapudje imenovano, v Norik in Panonio. V teh deželah je stanoval Vindski ali Vendski rod, od kar imate Sava in Drava svoji imeni, perva od „suti“ druga od „dreti“ ali silno naprej têči. Ker sim ti dve reki v misel vzel, naj Ti povem od nju narodsko povest, Pričkale ste se, ktera med njima skoz Krajnsko poteče? Ker se niste mogle vmiriti, ste pogodbo napravile, da tista poteče skoz Krajnsko, ktera se bo drugi dan pred zbudila. Sava tisto noč ni nič zaspala, Drava je bila pa terdo zaspala. Ko Sava čuti, da Drava spi, je tiho vstala, in se po namenjeni poti naglo skoz Krajnsko vlila. Drava se zbudí — in vidi Savo skoz Krajnsko têči; grozna jeza jo prime, ker si je bila zaspala, in zato jo serdita skoz Koroško vdere. In tako še dan današnji Sava skoz Krajnsko tiho spè, Drava pa jezno svojo pot skoz Koroško dere. —

Da so v naših deželah grozno zdavnej Vindi ali Vendi stanovali, Ti bom drugikrat govoril. Zdaj govorim le od nekdajniga razdeljenja naših slovenskih dežel. Krajna ali Karnia so Rimljani imenovali Goriško, Furlansko in gore nad Venedkami. Tukajšni rojenjaki so pa blizo tudi to Krajna imenovalí, kar še zdaj Krajnsko imenujemo. Japydia ali Zapudje je bilo en kos Krajne, to je Teržaško primorje, notranje Krajnsko, Čičarija in en kos Horvaškiga, ki od Lukoviga Dola ob cesti proti Senjski Reki leží. Norik je obsegel Krajnsko deželo, kar je je od Save in Šmarne Gore na gornji kraj, dalje Koroško, Štajarsko, in še dalje nektere dežele, od kterih govoriti ne spada sèmkaj. Kar je Krajnskiga od Save na spodnji kraj, to je Dolensko, je po Rimski rajtingi h Panonii spadalo. Te druge dežele so bile cele štete vsaka k enimu posebnimu svojimu kraju; li Krajnsko je bilo na vse kraje razkosano.

Kar nektere hribe zadene, so jih Rimljani tako imenovali, kakor so po svoje od Vendov čuli, ali pa so jim tudi nove latinske imena dajali. Podkraju so rekli Ocra, Juljovci Alpes Juliae, ker je kakor pravijo Juli Cesar z vojsko čez nje hodil. Carvancas (morebiti od Krivanek) so imenovali Kokro, Albi Montes, to je po naše Bele Gore, so bile Snežnik, in kar jih je blizo njega od Loža dalje.

Ktero ljudstvo je pa v tistih starih časih na Slovenskim stanovalo? Jez pravim, da so bili Vindi, Vendi ali Veneti, slovanski rod. Tebi se bo to čudno, in morebiti neverjetno zdelo, pa le poterpežljivo prebiraj, kar Ti bom zanaprej v nekterih listih pisal. Ko boš vse to prebral potlej sodi: ali imam prav ali ne? Pri tem Ti bom mogel zgodovino Vindov ali Vendov ob kratkim popisati. Za danes naj bo dosti. Bog Te obvari!

Tvoj stari prijatel
Benkov Tòne.

Nova knjiga o slovanskih rečéh.

V Beču (Dunaju) je te dni na svitlo prišla nova knjiga po imenu „Slavische Bibliothek“ herausgegeben von Fr. Miklošić. Erster Band. Cena je 1 gold. 40 krajc. sr. — ali to samo za tiste, ki gosp. izdatelju (in der k. k. Hofbibliothek) do 30. marca novce pošlejo; potem se bo prodajala po 3 gold. Kdor pošlje novce za deset knjiga, dobi jedno na poklon. — Obsežek knjige, ki zapopade 13. važnih členov, in imé slavniga izdatelja, sta nam porok izverstniga dela.

Novičar iz Krajnskiga.

Iz Ljubljane. Poslednjikrat smo obljubili nagovore naznaniti, s kterimi se je porotna sodba v Ljubljani pričela. Danes prinesemo slovenska nagovora gg. predsednika in deržavniga pravdnika. Pervi se je takole glasil:

„Po vstavi, ktero smo po milosti našega presvitlega cesarja prejeli, se bo danes v poglavitnem mestu krajnske dežele, moje drage domovine, perva porota, to je, sodba po priseženih možéh ali porotnikih začela. Z veseljem pozdravim ta dan, ki mi je bil odločen, Vam ta prežlahtni dar izročiti, ki ima ljudstvo k ljubezni do pravice in k poštenemu življenju čedalje bolj spodbujati. Vi gospodje porotniki, ki ste po postavi in po zaupanju svojih sobratov k tako imenitnemu sodnemu opravilu poklicani in izvoljeni — Vi pa s svojimi razsodbami pokažite, da so prebivavci Krajnske dežele že zares na tako visoko stopnjo omike in razsvetljenja se povzdignili, da se jim smejo sodne opravila zoper hudodelnike, ki so pravici tako silno nevarni, z mirno vestjo zaupati. Zakaj le, če to storite, se zamore pričakovati, da se bo ta zares vstavna naredba, ta krepka podpora prave svobode, za zmirej ohranila. Dobro previdim, da Vam je to novo opravilo toliko težji, ker se po starih postavah ni očitno obravnavalo, — da morate tedaj, ako hočete svojo dolžnost zvesto spolnovati, na vse skerbno paziti. Vaša dolžnost, gg. porotniki, je, dobro prevdarjati: ali je zatoženec kriv ali ne, in vselej po svojem notranjem prepričanju razsoditi. — V ta namen Vam bom pa vse dogodbe natanko razlagal in sicer ne le tiste, ki so zoper toženca, ampak tudi tiste, ki ga zagovarjajo. Tudi Vam bom, če bote v kakoršni koli reči razjasnjenja potrebovali, in ga od mene želeli, vselej po svoji dolžnosti rad vse razjasnil. Nadalje bodete tudi razlaganje in nasvetovanje c. k. deržavnega pravdnika, kteri je zastopnik po hudodelstvu razželjene deržave, kakor tudi zagovore in nasvete zatožencovega zagovornika slišali. Po tem takem Vam bo mogoče, po godnem prevdarku in po natančnem pretresu vsih dokazov, ki so bili za ali zoper zatoženca

povedani, kakor bodete znotraj prepričani, tako ali tako razsodili. Naj tedaj pri Vaših sodbah vsako nagnjenje in sovraštvo na strani ostane; sama božja večno nespremenljiva pravica naj Vas razsvetljuje. Pri vas pa, spoštovani poslušavci, ki ste leta 1848 o vsaki priložnosti pokazali, kako zlo mir in red ljubite, se ni bati, da bi obravnavo kaj motili, toraj se vsega opominjanja zderžim.“ —

Potem je deržavni pravdnik, žl. g. Dr. Kaiser besedo povzel in narpoprej v slovenskim jeziku takole govoril:

„Imenitni zbor! Prečastiti gospodje porote! Ljubeznivi prijatli domovine!

Cesarska beseda je resnica postala. Vstava darovana ni več mertva čerka, ampak živo braniše vaše svobode, poroštvo mogočnosti, svitlobe, edinosti cesarstva. Trohljeno poslopje stariga sodništva je odstranjeno, in na oprostenim mestu se vzdiguje nova nadepolna stavba z mladostno močjó. Vrata sodivnice poprej zaperte, stojé zdaj vsakimu odperte; zagrinjalo je pretergano, terde spone so razbite, in iz temne noči skrivnosti pride na blišečo luč javnosti djanje sodniških organov zavoljo zadobljenja občniga zaupanja, zavoljo poterjenja in pokrepčanja njene nepostranosti in pravicoljubnosti. Prišel je dan in z dnevam zlato sonce enakopravnosti, ktero je obnebje našiga cesarstva razjasnilo in naše serca z verlim duham hvaležnosti proti nar milostljivšimu cesarju dopolnilo; — prišel je dan, in z dnevam dolgo željeni lepi trenutek, o kterim z božjo pomočjo slovesno obhajamo začetek perve porotne seje. Zopernatorno zedinjenje tožnika in toženca v osebi sodnika je razvezano, in v imenu pravične postave se vzdiguje deržavni pravdnik kot tožnik, kot varh svete resnice in postavnosti; zatoženca varuje pravdoznan zagovornik, in tožbino reč razsodujejo priseżni možje skušene poštenosti, in nepostranski sodniki, pa ne več kakor poprej po mertvi čerki človeških postav, ampak po znotranjim živim prepričanju, iz obravnave izvirajočim, po postavi, ktero je živi Bog v njene serca zapisal, po glasu svoje lastne vesti na to vižo, kakor to zamorejo in imajo nekdaj pred sodnico božjo odgovoriti. Velika je odgovornost, ktero mi vsi prevzamemo nasproti obtožencu, nasproti celi deržavljanski družbi in nasproti naši lastni vesti, — težka je naloga nam naložena, pa po sreči se bo izšla z zedinjenimi, združenimi močmi, in z blagoslovam vsigamočniga Boga, brez kteriga mi nič ne zamoremo. K temu tesnimu zjedinjenju in djanskimu združenju močí jaz danes vse prijatle domovine in posebno vse gospode porotne seje povabim, ktere je vesolno zaupanje k rokovanju pravice in pravičnosti, k varstvu postave in javniga reda poklicalo; in jih v tem važnim in velikim trenutku prosim, si svojo sveto dolžnost, svoj visoki poklic, živo pred oči postaviti. Dolžni smo sovražnikam reda in postave krepko nasproti stopiti, in ojstro s taistimi ravnati, ki druge zapeljevati alj od postavne poti odvračati, takó postavnost, red, mir in pokoj podkopati, in deržavljanam vžitek prave svobode ropati derznejo. — Spoznavši svojo sveto dolžnost, svoj visoki poklic, bo tedaj deržavni pravdnik celo moč, nar resničniši voljo v to obernil, de se postavam popolna veljava, popolno spoštovanje dogotoví, de se krivi obsodi in nedolžni osvobodi, de se z edinim skupnim ravnanjem doseže občni veliki namen pomirjenja dežele, pomnoženja narodove blagovitosti, varstva, oživljenja in vterjenja novih vstavnih naprav, — naprav, ktere je Njih Veličanstvo naš presvitli Cesar Svojim narodam dragovoljno dodeliti blagovolil, de se nada domovine v resnico premenuje, de se vsaka kapljica kervi, ktera v naših žilah živi, z gorečo ljubeznijo proti narmilostljivšimu Cesarju napaja, de se z blaženstvam prave svobode oživi ljudstvo, ktero jaz danes pervikrat javno v domorodnim glasu prijazno iz polniga serca pozdravim, klicaje: Bog živi ga na vse veke!“

Od perviga zatoženca Franceta Keržana (po domače Blažkov) povémo, da je skozi in skozi svoje hudodelstvo tajil. Ali tajenje zdej nič ne pomaga. Porotniki (priseżni možje) sodijo po zaslišanih, v prisego vzetih pričah in po zatožnih vradnih zapisnikih le po svojim notranjim prepričanju, in če vse zoper zatoženca govorí, ne porajtajo njegovih besed, če še tako tají. Tudi je kriva misel nekterih ljudí, ki mislijo, de je to narobe svét, de imajo zdaj clo „lumpi“ svojiga zagovornika! Zagovornik ne zagovarja hudodelstva, ampak postava ukaže, de naj tudi zatoženc, ki zna kriv pa tudi ne kriv biti, moža na strani ima, ki ima nalogo, to razedeti, kar bi utegnilo v razjasnjenje dopernešeniga dela, v razodevo nagíbov in zlajšin služiti. — Keržan je bil po porotnikih enoglasno kriv spoznan, in po sodnikih za 5 lét v težko ječo obsojen. G. Dr. Kavčič se je kot zagovornik bistroumno in možko obnašal.

Druga porotna sodba je bila zoper 41 lét stariga Janeza Žagarja, po domače Kozina, iz Gorenje Vasí, ki je bil zavolj uboja zatožen. Tudi on je terdovratno hudodelstvo tajil; zagovarjal ga je po mogočosti g. Dr. Rak, porotniki so ga enoglasno kriviga spoznali, in obsojen je bil na 5 lét v teško ječo.

Tretji, ki je pred perotno sodbo stal, je bil Juri Pušar, po domače Pogačnikov iz Bukovice, 25. lét star zavolj tatvíne; ni tajil, da je kradel, samo da ni toliko (900 gold. 47 kr.). Gosp. Dr. Rudolf ga je zagovarjal; porotniki so ga enoglasno kriviga spoznali; obsojen je bil na 1 léto v teško ječo.

Četerti je bil Janez Pušavec iz Britofa zarolj uboja; je hudodelstvo tajil, g. Dr. Kavčič ga je zagovarjal, porotniki so ga kriviga spoznali in obsojen je bil na 5 lét v teško ječo.

Pri vsih porotah je bil žl. gosp. Dr. Kaiser deržavni pravdnik, kteri poslušavcam, ki le slovenski jezik razumejo, zavolj njegoviga lahko razumljiviga in gladkotekočiga govora kaj dopade. „Kdo je nek ta mož, ki tako lepo govorí, kakor nar boljši pridigar“ — se sliši od več straní. Tudi g. Dr. Kavčič je poslednji obširni povzém zagovora v slovenskim jeziku prav krepko govoril.

Po dokončanih porotah bomo sploh od porot nekoliko govorili, in si prizadjali sosebno nektere krive misli zastran te imenitne nove naprave razjasniti. Obljubili so nam v tem zvedeni možje svojo pripomoč. — Novičar, ki vse pové, kar je noviga vsake baže, je unidan pozabil naznaniti, de so predprešnjo nedeljo trije žandarji zavolj zaslug v Višnjigorski dogodbi z veliko slovesnostjo prejeli sreberne križe zaslúg in sreberno svetinjo. — O poslednji séji je tudi mestni odbor sklenil po g. deželnimu poglavarju Cesarja prositi za poterjenje mestniga župana, ker, dokler predstojnika ni, ne more županija ne vladi, ne mestnjanam zadostiti.

Iz Dobrove poleg Ljubljane. Krajnska kmetijska družba je o poslednjim občjim zboru podelila Francu Bizjaku, kmetu v Dobrovski fari poleg Ljubljane, sreberno svetinjo zavoljo njegoviga hvale vredniga obnašanja v sadjoreji, in je naprosila visoko častitiga fajmoštra na Dobrovi g. Jož. Poklukarja, naj bi poskerbeli, de bi se s primerno slovesnostjo podeljenje svetinje zgodilo. Verli gospod fajmošter so povabili v ta namen o nedeljo, 9. sveč., popoldne po keršanskim nauku g. grofa Riharda Blagaja, predsednika kmet. podružnice Ljublj. okolice, — gosp. šolskiga ogleda in korarja Janeza Novaka, — g. profesorja Janeza Poklukarja, — g. oskerbnika Bokavskiga gradú Jož. Ogorevca, — škofoviga g. kaplana K. Velkaverha, in ondašnje županije odbornike, ki so se v Dobrovski šoli o pol štirih popoldne snidili vpričo več nedelj-

skih učencov in učenk in tukajšnih sosedov. Visoke časti vredni rodoljub gosp. grof Rihard Blagaj so podelili z naslednjim prijaznim nagovoram v domačim jeziku Francetu Bizjaku častno svetinjo: „Trud in prizadevanje se povračuje ne samo po dobičku, ampak tudi po spoštovanju. Kmetijska družba spoštuje tiste, kteri se s pomnoženjem in razširjenjem sadniga drevja pridno pečajo in trudijo, in to spoštovanje ona skazuje očitno s tem, de nar pridnišim medalje delí. Veselí me, de sim jez danes, kakor predsednik Ljubljansko-Verhniške podružnice, poklican Vam za vaš trud, kteriga ste pri sadjoreji imeli, častno medaljo podeliti. Zaupam, de bote tudi zanaprej ne le v svoj prid, temuč tudi v prid dežele in ljudstva za rejo žlahtniga sadja skerbeli in jo razširjevali. Prejmite tedej iz mojih rok znamnje pridnosti, ki ga Vam kmetijska družba iz Ljubljane v poslavljenje Vašiga truda pošlje. Vam pa sosedam in vsim drugim naj današnji dan spričuje, de kmetijska družba trud in prizadevanje v sadjoreji resnično spoštuje.“ Na to je Franc Bizjak se takole zahvalil: „Gospod grof! ponižno se Njim in kmetijski družbi zahvalim za to, kar sim prejel. Jez scer nisim zato pešká sejal, dreves presajal, in jih cepel, de bi bil medaljo dobil, pa me vonder močno veselí, de kmetijska družba moj trud spozná. Prizadeval si bom tud za naprej sadjorejo v svoj in v prid drugih povikševati.“ — Očitno se je vidilo, de je ta slovesnost vse pričijoče ganila, sosebno pa šolsko mladost, ki je šla berž svoje drevesne sadiša pregledat, mlade drevesca preštevat, in je potem naznanila, de njih sadiša (vertne šole) zapopadejo že okoli 30,000 drevesc. — Zares lepo število je to — in očitno znamnje hvale vredne pridnosti Dobrovskih učencov in učenk, za ktere blagor in omiko pa tudi gosp. fajmošter Poklukar in g. Milharčič skerbita prav po očetovo.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Celja. Slavno mestjanstvo Celjskiga mesta, ktero je za tukajšno latinsko učilnico že mnogo storilo, bo to léto gimnazijalno poslopje na svoje stroške še povikšalo in nekaj prizidalo. Že je kupljen prostor, že se mnogoverstna priprava vkup vozi, že podirajo pohišje (star turn iz časov silne pravice), namesti kteriga bo novo pohištvo se vzdignilo, visoko in veselo, modríčam u prebivališe, mestu pa u čast in korist. — Slavno znani rodoljub in pisatelj slovenski, gosp. J. Drobnić, je začel latinskiga klasikarja, Kornelija Nepota, u slovenski jezik prestavljati. Od tako učeniga jezikoslovca se smé gotovo izverstno delo pričakati. Dokončano bi utegnilo še to léto biti. — Ker je létas vino silno drago, se ljudje po deželi s žganjem nalivajo. Po maslicih ga pijó. K temu jim pa še nekteri denarja lakomni kerčmarji in drugi prodajavci pomagajo, ker žganje s sladkorjem in dišečimi rečmí mešajo, de prijetniši diší. Zatorej pa tudi še nikolj ni bilo toliko bolnikov in mertvih, ko zdaj. Tudi ne more drugač biti. Zganje je strup. Vsaka kapljica žganja kos življenja odvzame. Le bolj postarnimu človeku o težkim delu zna kupica žganja krepčalo biti; za navadno pitje je gotov strup. J. Š.

Iz Celja 13. februarja. —š—. Kakor smo po časopisih zvedli, so se pri Vas 11. dan tega mesca porotne seje pričele, in nadjamo se, da bomo o kratkim v „Novicah“ brali, kako se je kaj pri Vas porotna sodnija obnašala? Želni smo slišati, s kakošnim nagovoram je Vaš gospod porotni predsednik pervo sejo začel; tudi bi radi zvedli, kaj ljudje pri Vas od te tako imenitne nove naprave govorijo. Toliko bi skorej uganili, da bo ljudstvo na Krajnskim od porotne sodnije ravno to mislilo, kar se je pri nas sèm ter tjè besedovati slišalo, namreč: „Vse je prav; samo to je težavno, da porotniki, ki iz dežele v mesto pridejo, za živež ondi nobeniga plačila ne dobijo.“ Res je teško za vsaciga, naj že bode kmetovavec ali tergovec, več dni včasih več tednov dalječ od doma v mestu na svoje troške živeti; pa za zdaj mora že vsak poterpeti. Kadar bodo deželni zbori enkrat skup stopili, se zna ta reč tako popraviti, da bodo porotniki na stroške vsih pod eno deželno sodnijo spadajočih srenj saj nekaj plačila dobivali. — Pri nas so terpele perve porotne seje celih 5 tednov; bili so porotniki iz daljnih krajev, tako da so nekteri 14 milj domú imeli, pa vendar so vsi, spoznavši visoko važnost porotne sodnije brez godernanja do zadnega dneva ostali. Ali naš porotni predsednik, gospod vitez Acula, je pa tudi v skončnim nagovoru v slovenskim in nemškim jeziku porotnikam se tako krepko zahvalil, da so vsi ginjeni bili in vse težave, ktere so preterpeli bili, pozabili; eni so se clo veselja jokali. Visoko častiti gosp. predsednik so takole sklenili:

„Z današnjo obravnavo so porotne seje za pervo štertletje pri tej deželni sodníi dokončane. In če sim ravno o začetku s tesnim sercam — očitno to spoznam — čast predsednika na tej še dozdaj ne obhojeni poti prevzel, moram vendar zdaj odkritoserčno izreči, da mi je to vradno opravilo po krepki vsestranski podpori Vas gospodov porotnikov, sodnikov in deržavniga pravdnika ne le močno zlajšano, temuč clo k prijetni dolžnosti storjeno bilo. V tacih okoljstavah bi mi moralo le žal biti, ako bi ne bil jez pervi pripomogel k izpeljanju te nove, na vse strani imenitne naredbe. Nar veči zaslugo pri tem pa imate Vi gospodje porotniki, ki ste s tako poterpežljivostjo brez lastne koristi samo občni blagor in blagor deržave pred očmi imeli, — ki ste svojo dolžnost tako zvesto in nevtrudljivo dopolnili, da tudi jez kakor predsednik za svojo dolžnost spoznam, se Vam za to prav lepo zahvaliti. Vi gospodje porotniki, ste po tem, da ste popolnama zapopadli in prevdarili vse zadeve tega imenitniga obravnanja, očitno dokazali, na kako visoki stopnji omikanosti so tudi prebivavci slovenskiga Štajarskiga; Vi ste v resnici dokazali, da je to ljudstvo za porotne sodnije popolnama godno, in da ono spozna to dobroto, ktero so nar milostljivši Cesar avstrijanskim ljudstvam po vpeljanju porotnih sodnij podelili. Torej se pa tudi zahvalímo predobrotljivemu vladarju za to dobroto, in vsi iz cerca želimo, da bi v blagor svojih ljudstev in k napredku, kterimu so po vstavi temelj postavili, še mnogo mnogo lét živeli. Živio živio! živio!“

H koncu, preden se je zbor razšel, so stopili porotniki pred predsednika, so se mu zahvalili in so mu vsi z veselim obrazam v roke segli. —

Tretji dan sušca, pustni pondelk, se pri nas že druge porotne seje začnejo in zopet bo gosp. vitez Acula njih predsednik, kar nas Slovence iz serca veselí, ker ta g. predsednik ima vse lastnosti, vodník tacih imenitnih očitnih obravnav biti.

Iz Savinske doline. Perve dni tega mesca je bil nadzornik Štajarskih ljudskih šol, gosp. Dr. Herrmann, u Celju. Radovedni smo pričakovali, kako se bo obnašal — in povedati moramo, de vsi, ki so ž njim govorili, ali so njega po učilnicah spremljevali, so imeli obilo priložnost se prepričati, de bo pravi mož za naše ljudske učilnice. Vès vnet je za blagor mladine, za povzdigo šol, za poboljšanje učiteljskiga stanú, in za ravnopravnost slovenskiga naroda tudi u šolskih rečéh. Gotovo je tudi, de tistih besed, ki mu jih je g. dopisnik u „Südslavische Zeitung“ zastran v Gradec pridših nemških učiteljev podložil, on ni govoril, — in de g. dopisniki u „Novícah“ so preveč skoz kalne očalnice gledali, ko so zoper njega pisali. Zagotoviti jih zamoremo, de nam ni treba

ni treba „osupnjenim“ biti. Med drugim, kar je gosp. svetovavec o šolskih zadevah govoril, je tudi nemškim učenikam živo živo priporočal, se slovenskiga jezika dobro izučiti, ter u njem tudi učiti, rekoč: „de obmiluje, de o tem hipu še slovensko ne zna, de pa se je slovenšine že marljivo poprijel, in ker česko razume, se bo tudi slovenskiga kmalo navadil, de tedaj upa, ko bo drugikrat u Celje prišel, bo slovensko razumel, in ko tretjikrat pride, bo ž njimi slovensko govoriti zamogel.“ Pričakovati tedaj smemo, de bo mož beseda, in de bo po njemu mnogo koristniga za slovenske šole izviralo. *) *

Raz Pohorja na Slov. Štajarskem. —*f.* Ljube Novice tukaj Vam podam zvesti prepis ženitbiniga dovoljenja ali „Ehekonsensa“, da vidite, koliko srečna nemšina pri nas napreduje. **)

Eheconsens.

Dem *Stephan Pliberschegg Holzsagr Gemaide-Haus Nr. 12 Voitina Ledger Stautr* wird über ausgewiesene Erfordernisse der Consens zur Eingehung der Ehe mit der *Magdalena Afchko Ledgr Statur* ertheilt, wenn sonst kein gesetzliches Ehehinderniss im Wege steht.

Ortsgemeinde *Stefan Maijau G. Vorstnder* den *Febera t 1851*

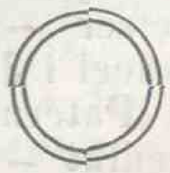

X Steifan Maijau,
Gemender Vorsteher.
X Geog Stegenei Ratn
X Anton Sthgrt Ratn

Sebastian Dumg s./r.,
G. Vorstchender Gemender Smretsch Scheriben

Stefan Matjau Pebiligung.

Iz Tersta. K* Ali imate tudi u Ljubljani tako lepo vreme, kakor u Terstu, kjer je večidel rastljin že u cvetju, in kjer ni bilo še skorej nobeniga znamnja zime. Čudno je to léto za res, in se je bati, da bo bolj čudno o času žetve. To čudovitno ravnanje narave pa ni samo pri nas, ampak todi u drugih krajih, ker se sliši, da na Laškem in Francoskem je v nekterih krajih zemlja s snegom in z ledom pokrita, u kterih so bile te rečí poprej le po imenu znane. Ker od Laškega govorim, vam povem, da se tukej mnogo mnogo beseduje, da sv. oče papež Piji IX. misli od predstola apostoljske cerkve odstopiti. Govori se clo, da si je že samostan izvolil, v kterem hoče svoje stari dni doživeti. — Znano vam bo, da časopis laške stranke „Giornale di Gorizia“ je prepovedan; ali mesto njega je začel u Terstu zopet izhajati „La favilla“ (iskra), ki ima goriškimu časopisu jednaki temelj. Letó je Slavjane u Terstu na noge spodilo, ker se sliši (?), da se bo tudi „Jadranski Slavjan“ te dni spet oživel. — Ali ste tudi pri vas slišali, da na nekterim Turškim otoku se je kuga prikazala? — Bog daj, da bi res ne bilo!

V „Slovenski Bčeli“ razglasi pod naslovam „učiteljem ljudskih šol na Koroškem“ g. Rudmaš, novo izvoljeni ogleda ljudskih šol na Koroškem, da je 400 rajnišev kovanega denarja u c. k. avstrijanskih dvajseticah za to razdeliti namenil „da bi ž njimi znotrajne šolske zadeve na višjo stopnjo povzdignul, in ljubezin do svojega materskega jezika obudil.“ Razdelitev imenovaniga dara med učitelje in tudi učence na Koroškem je slavni rodoljub in goreči prijatel šol sam natanjko določil. Zares vesela novica!

*) Naši dopisniki niso bili zoper njega, ki so ga scer hvalili, ampak — in prav po pravici — le zoper »princip«, de se je nad šole na Slovenskim mož postavil, ki slovenskiga jezika ne zna. Ali — ker se od vsih strani sliši, de je izvoljeni nadzornik v šolskih rečéh izverstno zveden, de živo spozná potrebo domačiga jezika v ljudskih šolah in de je poln dobre volje, ob kratkim se slovenskiga popolnama naučiti, kar mu bo tolikanj lože, ker česki jezik razume, se sme pričakovati, de bo slovenski jezik po svojih pravicah v šolah spoštovan in obdelovan. Skušnje učé, de večkrat vradniki in šolniki, ki niso po rodu Slovenci, pa so se slovenskiga jezika naučili, so veči prijatli in podporniki našiga jezika, kakor pa — domači! Exempla sunt odiosa. Vred.

**) Častiti gosp. dopisnik nam piše, da je pričujoči »Eheconsens« zvesto od besede do besede prepisal, in da tisto, kar smo dali s stoječimi čerkami natisniti, je natisnjeni formular tega lista, — kar je pa z ležočimi čerkami natisnjeniga, je pisal »Sebastjan Dumg G. Vorstehender Gemender Smretsch Scheriben.« Ker na besedo našiga g. dopisnika kakor na prisego verjamejo, in le pristavimo, da se mende ne motimo, ako mislimo, da je ta »Eheconsens« okrajno poglavarstvo v nemškim jeziku slovenski županíi naukazalo — vprašamo vsaciga vestniga človeka 1) ali je prav, da se pošteni slovenski župani, ker so presvitli Cesar vsim narodam pravico njih jezika podelili, terpinčijo z neznanim jezikam, ut figura docet? in 2) ali bi ne bilo veliko pametniši, da bi se slovensko ljudstvo v šolah saj domačiga jezika naučilo, namest da se s ptujim terpinči, kteriga se v ljudskih šolah nikdar ne nauči, tako, da šolo zapustivši ne zna ne domačiga ne ptujiga, in obojiga le toliko, da je bravcam v smeh! Vred.

Novičar iz mnogih krajev.

Cesar bojo, kakor se v nekterih časopisih bere, berž na spomlad Hrovaško obiskali. — Ministra knez Švarcenberg in žl. Manteufel sta se spet v Draždane podala k obravnavi nemških zadev; bere se, de se manjši deržavice nočejo popolnama vkloniti večim deržavam. — Kmalo po nastopu noviga ministra pravosodja so se podali 4 slavnoznani Slovani, ki na Dunaju stanujejo, k njemu in ga prosili, de naj bi svoje pazljivo okó tudi na Slovane obračal, in kolikor je moč, se tudi načela ravnopravnosti pri novih sodniških napravah na Ogerskim deržal. Gosp. minister jim je to za terdno obljubil. — Nakupovanje vojaških konj je ustavljeno. — Močno se govorí, de bo naš sreberni denar v tisto ceno spreobernjen, po kteri ena dvajsetica 24 krajc. veljá, in tako cena našiga denarja z denarjem druzih deržav enaka. — Na Dunji so napravili po večlétni navadi ondi stanujoči Slovani tudi létas 17. svečana imeniten bal (ples), h kterimu je blizo 4000 oséb povabljenih bilo. — „Südslavische Zeitung“ piše, de v neki županíi na meji Koroškiga, Krajnskiga in Štajarskiga je neka natakarca (kelnarca) župan, odbor, in spisavka zapisnikov — vse ob enim. Ker namreč v tisti županíi razun g. fajmoštra noben drug brati in pisati ne zna, kakor natakarca, ki je v službi pri županu, mora ona vse pisarije opravljati. Lepa reč je to, in živo znamnje, kako nam šol manjka! — V Pragi je prisla unidan posebna tatvina pred porotno sodbo — tat je bil slep, okradeni gluh, priče pa kruljeve, — vsi so bili iz hiše za hromake. Tatvina je bila 12 srebernih dvajsetic in 16 šestic. Tat je tajil, de ni hotel dvajsetic okrasti, in je le mislil, de so bili krajcarji. Obsojen je bil za 1 mesec v ječo.

Pogovori vredništva.

Iz Tminskíga smo prejeli dopis ...b... zoper dopis v 6. listu. Ker pa v tem pismu nihče ní podpisan, ki bi bil odgovoren za ta dopis, ga ne moremo natisniti in to toliko manj, ker v 6. listu Novic nihče ni imenovan bil razun g. M., se tedaj tudi nihče zagovarjati ne more. Zastran g. M. pa povémo, da se še ne poznava ne, in de nikdar ne verstic nismo od njega prejeli. Z veseljem scer beremo v gori imenovanim dopisu, de g. župan Čerin po kmetih slovenske dopise razpošilja. — Gosp. M. S—ču v Vertovčah: Vaš dopis nas je prav razveselil. Pokaženo imé bomo popraviti dali. Himalajskíga ječmena bomo skusili Vam poslati. »Novice pa kakor vsi drugi časopisi ne smejo zdej v drugim zavitku izhajati, kakor so. De se duhovni g. Nardin, kakor nam naznanite, tudi kot komunski predsednik verlo obnaša, je veselo slišati.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*